

Kustannusvaikuttava hoito – mitä se on?

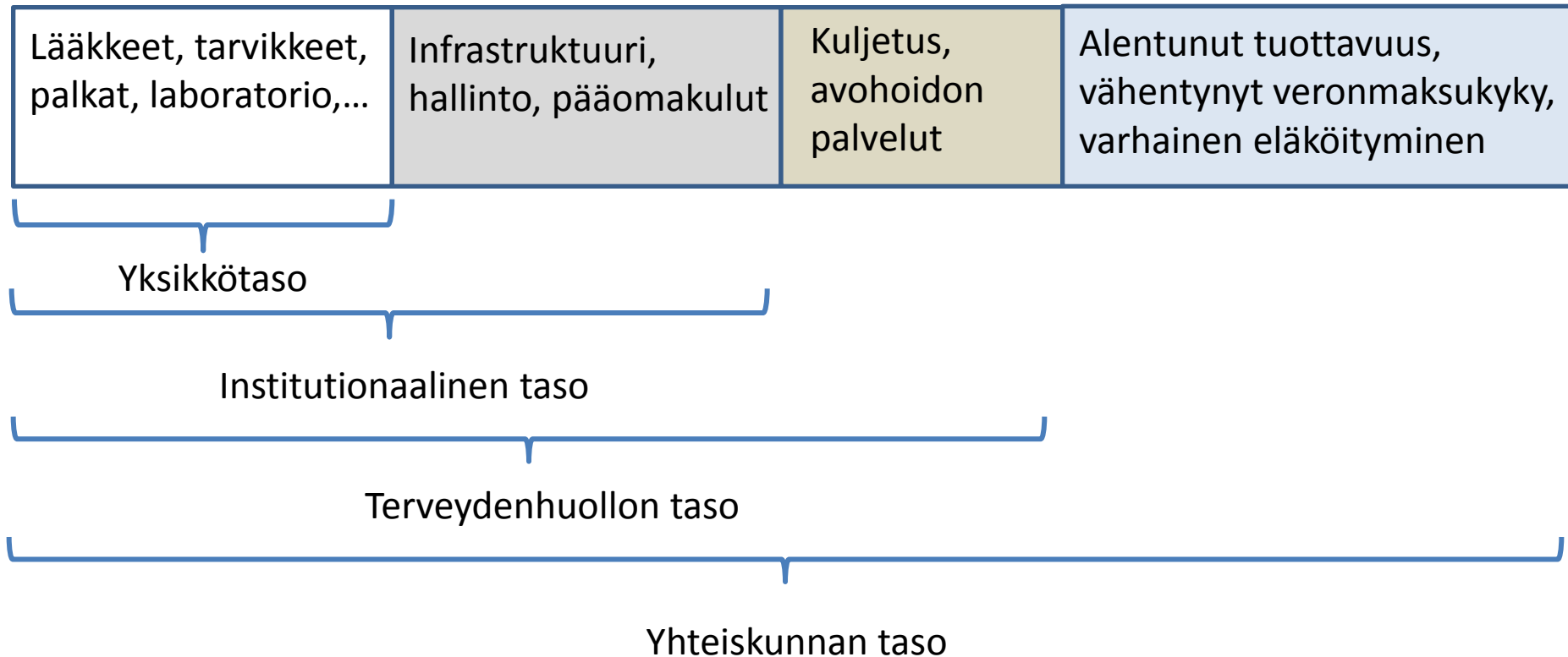
11.11.2016

Tapani Salonen

Terveydenhuolto ja kustannukset

- Tavoite on tuottaa korkeatasoisia terveystalveluja
  - Laatu
  - Saatavuus
- Kustannukset kasvavat nopeammin kuin kansantuote
  - Kaikkein tehokkaimpia hoitoja ei voida rajattomasti tarjota kaikille tarvitseville
- Terveystaloustieteellinen tutkimus:
  - Miten resurssit kannattaa jakaa, jotta saadaan paras hyöty?

Terveydenhuollon kustannukset

Terveystaloustieteellisiä analyyysejä

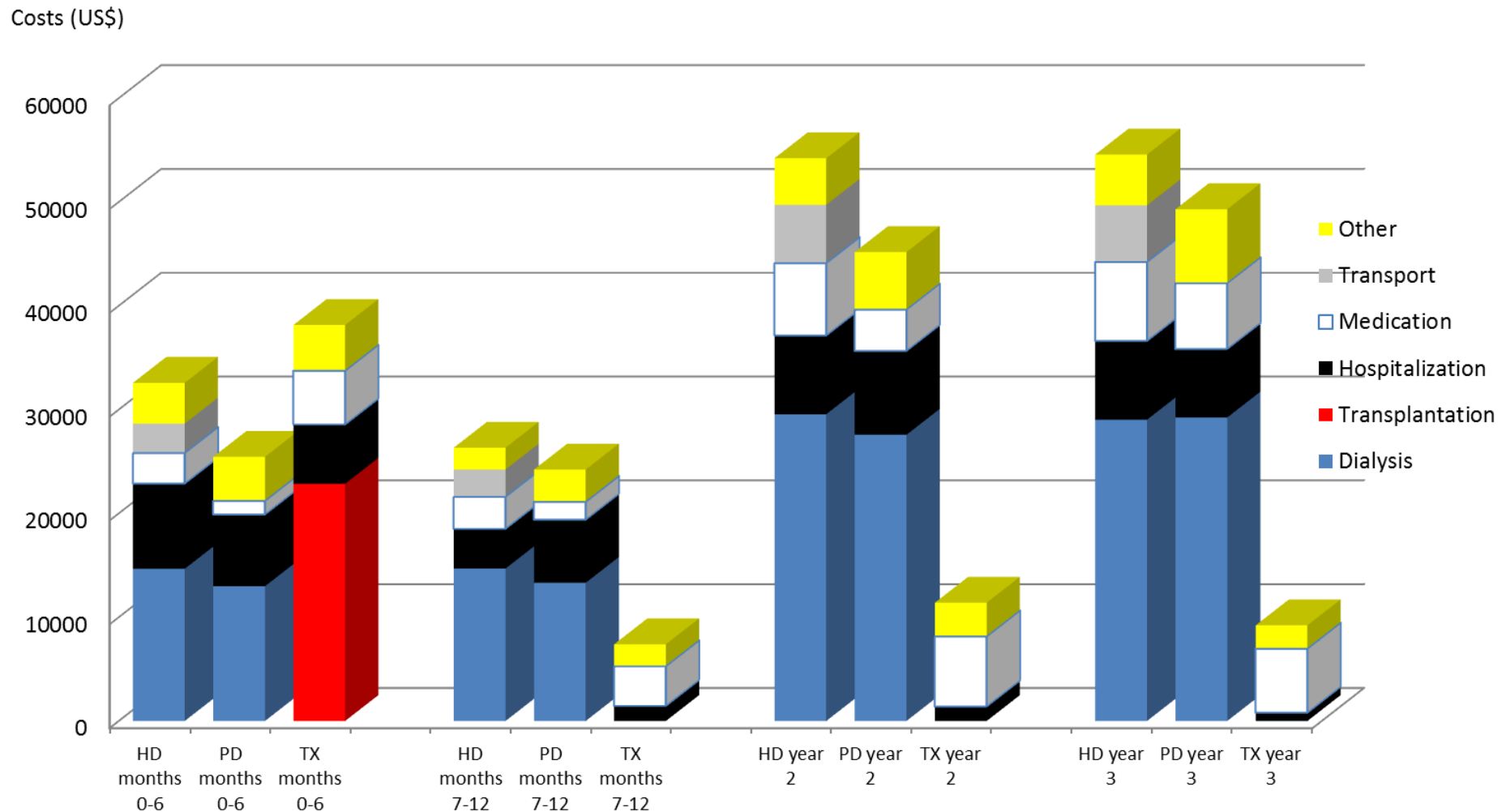
- Kustannusanalyysi
- Kustannushyötyanalyysi (cost-benefit analysis; CBA)
- Kustannusvaikuttavuusanalyysi (cost-effectiveness analysis; CEA)
- Kustannus-utileettianalyysi (cost-utility analysis; CUA)

Kustannusanalyysi

- Selvittää tietyn hoidon, intervention tai prosessin kustannuksia
- Ei arvioi tuloksia
- Deskriptiivinen, ei-vertaileva analyysi
  - Ei varsinaista terveystaloustieteellistä tutkimusta

Kustannusten osatekijät

Mean costs in different modalities

Kustannushyötyanalyysi (cost-benefit)

- Kehitettiin 1930-luvulla Yhdysvalloissa
  - Tulvien torjuntakeinojen arviointi
- Kustannus – hyödyt = nettohyöty
- Kustannus/hyöty
- “The decision rule of CBA is clear: undertake an intervention if the value of its benefits exceeds its costs”
- Vaikea soveltaa terveydenhuoltoon
  - Terveyden mittaaminen rahassa?
    - Arvioidaan hyöty joka saadaan työkykyisyyden palauttamisesta
    - Paljonko potilas olisi itse valmis maksamaan terveydestään?

Kustannusvaikuttavuusanalyysi (CEA)

- Selvitetään kustannukset ja tulokset
  - Esim. saavutettavat elinvuodet tai estetyt tautitapaukset
- Lasketaan saavutettavan terveyshyödyn kustannukset
  - Esim. euroa/lisäelinvuosi
- Alunperin: arvioitiin koko terveydenhuollon näkökulmasta
- Nykyisin: verrataan yleensä kahta hoitovaihtoehtoa

Kustannus-vaikuttavuusanalyysi (CEA)

- Hoidot 1 (vanha) ja 2 (uusi)
- Kustannukset C_1 , C_2
- Tulokset E_1 , E_2
- Kustannus-vaikuttavuussuhde (CER)
  - Elinvuoden hinta hoidossa 1 ja hoidossa 2

$$CER_1 = \frac{C_1}{E_1}, CER_2 = \frac{C_2}{E_2}$$

- Inkrementaalinen kustannusvaikuttavuussuhde (ICER)
  - Hoidolla 2 saatavan lisäelinvuoden hinta

$$ICER = \frac{C_2 - C_1}{E_2 - E_1}$$

- CEA on järkevä analyysi kun verrataan hoitoja joilla on samantyyppiset vaikutukset

HD vs. PD

Author	Country Currency	Study type	Dialysis options and annual costs	Ratio HD/PD	Comments
Kirby, 2001	UK (Scotland) Pounds	CEA Markov modelling	CHD: 9 924-11 076 CAPD: 10 860 HD dominates in 8 scenarios, ICER 4750-40414 for HD in 8 scenarios	0,91 – 1,01	Provider's perspective. Costs for dialysis, access nursing, and complications. 16 different scenarios.
Lee, 2002	Canada Canadian \$	Cost analysis Cohort study	CHD: 51 252 SatHD: 42 057 HHD: 29 961 PD: 26 959	1,90 (CHD) 1,56 (SatHD) 1,11 (HHD)	Payer's perspective, treatment-related costs,
Sennfält, 2002	Sweden US\$	CUA Cohort study	HD: 98 530 PD: 82 470	1,19	Payer's perspective, costs/QALY. Indirect costs estimated
Grun, 2003	UK Pounds	Cost analysis Multicenter cohort study	CHD: 26 098 PD: 23 543	1,11	Elderly patients, payer's perspective. Results originally reported as daily costs
Shih, 2005	USA US\$	Cost analysis Register study	CHD: 68 253 PD: 56 807	1,20	Payer's perspective, costs after adjusting patient characteristics
Cala, 2007	Croatia US\$	Cost analysis	CHD: 26 000 PD: 17 000	1,53	Payer's perspective, Estimated average reimbursements
Baboolal, 2008	UK Pounds	Cost analysis Multicenter cohort study	CHD: 35 023 SatHD: 32 669 HHD: 20 764 APD: 21 655 CAPD: 15 570	0,96 – 2,25 (HHD:APD) – (CHD:CAPD)	Provider's perspective Dialysis related costs, medication and transportation. 12 months follow-up
Berger, 2009	USA US\$	Cost analysis Cohort study	CHD: 173 507 PD: 129 997	1,33	Payer's perspective. 50 matched HD-PD pairs, healthcare costs over 12 months
Howard, 2009	Australia Australian \$	Cost estimate Markov model	CHD: 82 764 HHD: 44 739 SatHD: 48 630 CAPD: 56 828	1,45 (CHD) 0,78 (HHD) 0,85 (SatHD)	Payer's perspective. Costs presented alongside CEA of increasing TX and HHD
Olsen, 2010	Denmark Euros	Cost analysis Markov model	Increasing number of patients on PD and HHD from 70% to 71% saves Eur 9,6 million in a year	-	Payer's perspective, nation-wide estimation
Villa, 2011	Spain EUR	Cost analysis Register study	HD: 46 897 PD: 33 255	1,41	Nation-wide estimate of total healthcare costs, payer's perspective. Indirect costs included
Haller, 2011	Austria EUR	CUA Markov model	CHD: 43 600 APD: 25 900	1,68	Provider's perspective. Total healthcare costs, first year

Munuaisensiirto vs. dialyysi

Author	Country Currency	Study type	Results Annual costs	Ratio TX/dialysis	Comments
Jassal, 2003	USA US\$	CUA Markov modelling	65-year old patients: TX produces 0,2 – 2 QALYs, ICERs 14 910 – 198 609 (\$/QALY) depending on waiting time and comorbidities	-	Payer's perspective (Medicare expenditures). ICERs for TX depended on age and comorbidities
Howard, 2009	Australia Australian \$	CEA Markov modelling	Increasing TX by 50 % from current practice, saves 26 million and increases 658 QALY	-	Payer's perspective. Nationwide estimate 2005-2010
Haller, 2011	Austria Euros	CEA Markov modelling	TX Year 1 51 000 Year 2 17 200 HD 43 600 PD 25 900	Year 1 1,17 (TX/HD) 1,97 (TX/PD) Year 2 0,39 (TX/HD) 0,66 (TX/PD)	Payer's perspective. Increasing renal transplants from living donors to 10% saves Euros 38 million and produces 2242 QALYs over ten years
Villa, 2011	Spain Euros	Cost analysis Register study	TX Year 1 38 313 Year 2- 6 238 HD 37 968 PD 25 826	Year 1 1,01 (TX/HD) 1,48 (TX/PD) Year 2 0,16 (TX/HD) 0,24 (TX/PD)	Payer's perspective. Nationwide survey, direct costs
Rocha, 2012	Portugal Euros	Cost analysis Cohort study	TX Year 1 61 658 Year 2- 6 526 Dialysis 28 033	2,19 (Year 1) 0,23 (Years 2-)	Payer's perspective. Direct healthcare costs
Wong, 2012	Australia Australian dollars	CEA Markov modelling	Patients aged 25 years: TX saves costs and produces QALYs, Middle-aged to older: ICERs (\$/QALY) 8965 – 40 915	-	Waitlisted patients compared with remaining on dialysis, entire life-time evaluated
Collins, 2013	USA US\$	Cost analysis Register study	TX 32 922 HD 87 945 PD 71 630	0,37 (TX/HD) 0,46 (TX/PD)	Payer's perspective (Medicare expenditures)

Kustannus-utiliteettianalyysi (CUA)

- Selvitetään kustannukset ja tulokset
- Selvitetään elämänlaatu ja annetaan sille numeerinen arvo
  - Täydellisen terve = 1, kuollut = 0, tai jotain siltä väliltä
  - Saadulla luvulla kerrotaan saavutettavat elinvuodet
  - Tuloksena on QALY (quality-adjusted life-year) – laatupainotettu elinvuosi
    - 5 elinvuotta elämänlaadulla 0,2 = 1 vuotta täysin tervettä elämää
- Hoidon teho mitataan kustannuksina/QALY
- CUA:n käyttö on järkevää silloin, kun hoitojen teho eroaa merkittävästi toisistaan

Elämänlaadun mittaaminen

- Kyselytutkimukset (SF-36, SIP, NHP, 15D...)
  - Kysymyksiä, joilla arvioidaan elämän eri osa-alueita
- Standard Gamble ja TTO
  - Potilasta pyydetään kuvittelemaan hoitomuoto, jonka avulla parantuisi täysin terveeksi
  - Hoitoon liittyy äkkikuoleman riski/ se lyhentää elämää
  - Kuinka suuren kuolemanriskin/elämän lyhenemisen potilas olisi valmis hyväksymään?

Elämänlaadun mittaaminen

- Esim. munuaispotilailla elämänlaatu on selvästi matalampi kuin samanikäisillä verrokeilla
- 190 tutkimuksen meta-analyysi:
  - HD 0,69, PD 0,72, siirtopotilaat 0,82 Wyld et al , PLoS Med 2012
- Korrelaatio eri elämänlaatumittareiden välillä on huono (0,094 – 0,519) Hornberger et al, J Clin Epidemiol 1992
- Suositus: käytetään samanaikaisesti useita mittareita Drummond et al, BMJ 1996

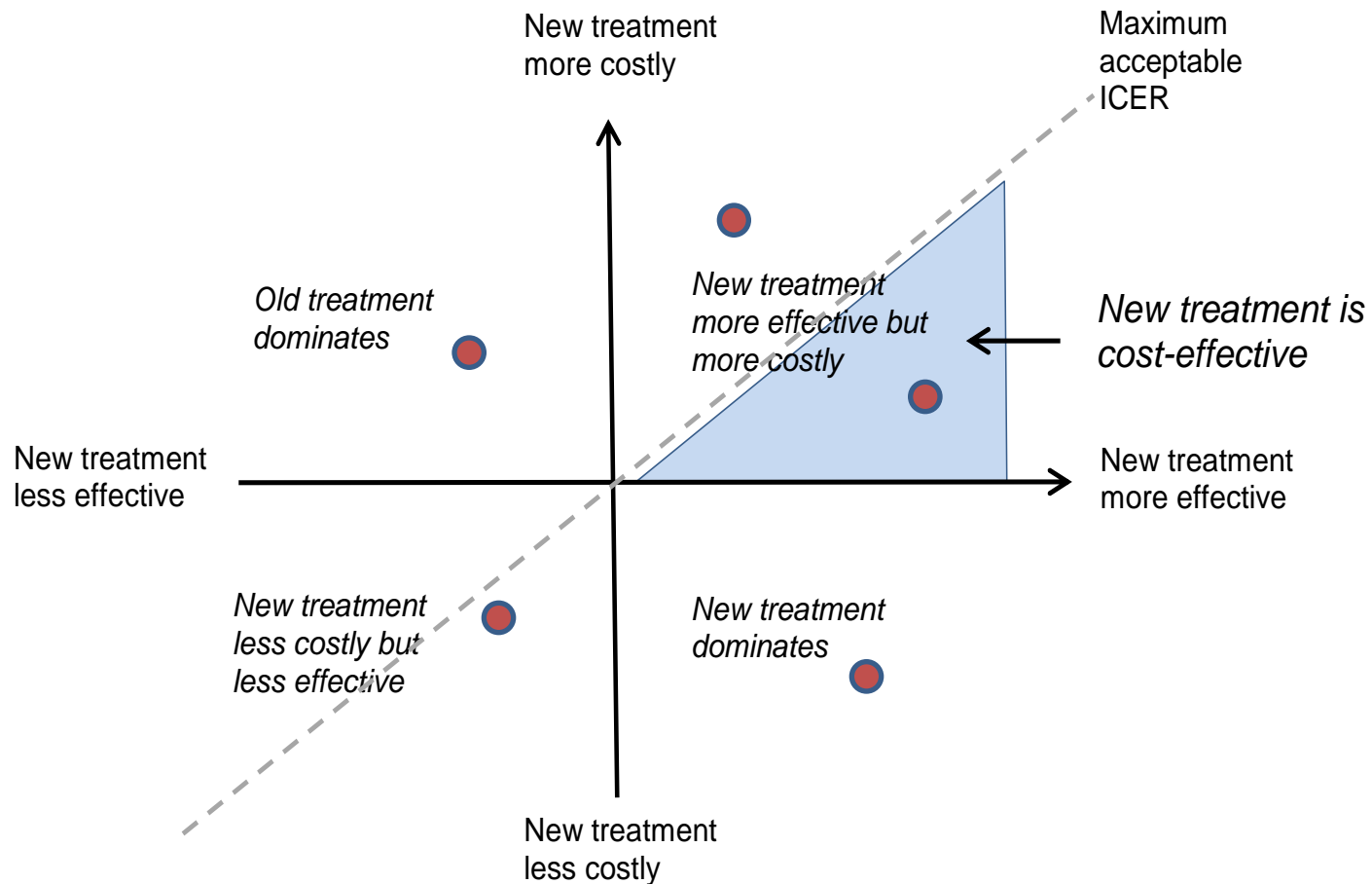
Milloin hoito on kustannusvaikuttavaa?

- Hoito maksaa
- Jos hoidon kustannuksia pidetään hyväksyttävinä, arvioidaan hoito kustannusvaikuttavaksi
- Iso-Britannia (NICE): £20 000/QALY
  - Hoitoa, jossa kustannukset > £30 000/QALY ei suositella
- USA: \$50 000/QALY
  - Tätä on perinteisesti pidetty hemodialyysihoidon vuosikustannuksina
    - Juontuu kanadalaisesta arviosta v. 1984, jossa oli 44 potilasta
      - Todellinen luku lienee \$93 000 – 129 000
- WHO: 1-3 kertaa BKT/asukas (Suomi n. 35 000)

WHO 2001

Eichler et al, Value Health 2004, Lee et al Med Decis Making 2006

Willingness to pay

Milloin hoito on kustannusvaikuttavaa?

- Riippuu myös potilasmäärästä
- Hoito, jonka kustannusvaikuttavuus on 20 000 euroa/QALY otetaan todennäköisesti käyttöön jos potilaita on 100
- Jos sama hoito tehoaisikin koko väestössä, koituisi kustannuksia Suomessa 100 miljardia euroa
  - Suomen kansantuote 193 miljardia (2012)

Terveystaloustieteellisten tutkimusten keskinäinen vertailu

- Paljon sekoittavia tekijöitä:
- Näkökulma: miten kustannukset lasketaan
  - Hoidon tuottaja vai maksaja vai potilas
  - Kaikki kulut vai tiettyyn sairauteen suoraan liittyvät
- Seuranta-aika
  - Suuret alkukustannukset, jatkossa vähemmän (esim. munuaisensiirto)
  - Tasaiset tai lisääntyvät kustannukset (esim. dialyysihoito)
- Potilasvalinta
  - PD-hoidossa USA:ssa 7% ja Hong Kongissa 80% dialyysipotilaista
- Terveystalouden rahoitusmekanismi
  - Julkinen vs. yksityinen
    - USA: Valtakunnallinen sairausvakuutusjärjestelmä (Medicare) maksaa dialyysihoidon
    - Nigeria: vain 7% potilaista pystyi kustantamaan hoitoaan yli 3 kk

Diskonttaus

- Asioita, jotka tapahtuvat nyt pidetään tärkeämpinä kuin niitä, jotka tapahtuvat tulevaisuudessa
  - Raha, terveys ym.
- Terveystenhuollossa nyt tehtävän toimenpiteen tai intervention hyödyt voivat ilmaantua vuosien päästä
  - Rokotusohjelmat ym.
- Diskonttausta suositellaan käytettäväksi
  - Yleensä 3-6% vuosi
  - Esim 5% diskonttaus: 1000 euroa nyt ja kahtena seuraavana vuonna
    - $1000 + (0,95^1 * 1000) + (0,95^2 * 1000) = 1000 + 950 + 902,5 = 2852,5$

Diskonttaus

- Voiko tuloksia (terveysvaikutuksia) diskontata?
  - Terveys on rahalla mittaamaton arvo: ei voi
  - Käytännössä väestö diskonttaa terveyttään (tupakointi, alkoholinkäyttö) – terveys tulevaisuudessa ei ole yhtä tärkeä kuin nykyhetkellä: kyllä voi diskontata
  - Jos kustannukset diskontataan mutta tuloksia ei, olisi kaikkien hoitojen siirtäminen tulevaisuuteen laskennallisesti kannattavaa (postponing paradox): voi diskontata
- Suositus:
  - Sekä kustannukset että tulokset diskontataan
  - Herkkyysanalyysi: laskelmat eri kertoimilla

Drummond et al, BMJ 1996

Diskonttaus

- Meningokokkrokotusohjelman kustannus-
vaikuttavuus (Iso-Britannia) Trotter et al, BMJ 2002

Diskonttaus	Saavutetun elinvuoden hinta (£)
Kustannukset: 6% Elinvuodet: 1,5%	3 845
Kustannukset 6% Elinvuodet 6%	15 710

Samantarvoiset hoidot? - QALYn mukaan kyllä

	Kustannukset	Saavutettavat elinvuodet	Elämänlaatu	QALY	Hinta/QALY
Hoito 1	5 000	0,5	0,5	0,25	20 000
Hoito 2	60 000	3	1	3	20 000
Hoito 3	100 000	10	0,2	5	20 000

Miten hoidon tulos on laskettu?

Millä tasolla kustannuksia arvioidaan?

Mihin verrataan?

Miten kustannukset
on laskettu?

Mikä on näkökulma?

Mitkä kustannukset on sisällytetty analyysiin?

kustannus-

Mitä elämänlaadun mittaria on käytetty?

Tutkittava väestö?

Diskonttaus?

Mikä on seuranta-aika?

Onko elämänlaatua arvioitu?

Mikä on kustannus-
vaikuttavuussuhde?

Terveystieteiden tutkimus- ja rahoitusjärjestelmän rahoitus ja rakenne?